

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Naša stranka v opoziciji

Dr. Ivan Sajovic.

To, kar je glavni odbor na trodnevni zgodovinski svoji seji predvideval in želel za slučaj, da se krona ne odloči za volitve, se je zgodilo: od naše stranke napuščeno vlado je prevzela koalicija Davidović-Radić-Korošec-Spaho in naša stranka je stopila v opozicijo. S tem je blok republikancev, federalistov, avtonomistov in feudalcev dobil v roke državno moč in priliko, da pokaže, kaj zna.

V svrhu presojanja notranje moči te vlade naj zadostuje navedba, da razpolaga jedro nove vlade, to je ožji blok Davidović-Korošec-Spaho le s 75 poslanci, dočim šteje Narodna radikalna stranka sama 110 narodnih poslancev.

Ne more biti dvoma, da bodo to izrazito vlado separatistov podpirali tudi Turki iz južne Makedonije, to je Džemijet in pa Nemci, ker sorodnost političnih tendenc teh grup s sedaj vladnimi strankami ni majhna.

Mi kot vsedrjavna, homogena in močna stranka z izrazitim državnim programom nimamo nobenega povoda, da bi se oprijemali načela slabotnih, to je, da se mora obstoječi vladi nasprotiti strank oponirati za vsako ceno. Nasprotno, nas bo le veselilo, ako bomo mogli zabeleževati pri posmatranju dela nove vlade pozitivne uspehe. Njeno delo bomo presojali iz objektivnega vsedrjavnega vidika, ki meri v prvi vrsti potenco državotvorne sile in državniške modrosti. Veselilo nas bo, ako bomo mogli konstatirati, da se nahajata ti dve politični lastnosti tudi v krogih, v katerih jih doslej ni bilo opazati. Priporočamo pa takoj, da se nam zdi ideja, ako ista sploh obstoja, na kateri naj bo zgrajena nova vlada, bolna. Pogrešamo jasno začrtane državniške linije in smo mišljenja, da ta vlada jasne državne smernice sploh ne bo imela, ker je vzpričo šarenih strank, ki jo sestavljajo in podpirajo, sploh imeti ne more. Edina njena ideja se nam zdi, je rušenje sedanje vlade in njenega dela, dvomimo pa, da bi se mogla sploh povzpeti do pozitivnega vstvarjanja, zlasti takega, ki bo v duhu in v skladu z vidovdanskou ustavo.

V novi vladi je tudi več ministrov Slovencev. Vsled šibkosti naše stranke v Sloveniji, ko nismo mogli pri zadnjih volitvah dostaviti poslanca, slovenske oblasti že skoro dve leti nista bili zastopani po aktivnem resortnem članu vlade; sedaj imajo slovenski ministri priliko, da v skladu z državnimi in-

teresi varujejo tudi specifične interese slovenskih oblasti.

Glavni odbor se je na svoji seji izrazil za opozicijo naše stranke iz državnih vidikov. Kot vsedrjavna stranka želimo, da pokažejo dosedaj centrifugalni elementi, če res znajo to, kar trdijo, to je, zastopati vsedrjavne interese in našo državno idejo edinstva. Ni treba, da smo mi vedno na vladi, naj poskusijo vladati tudi drugi. Glavni odbor pa si je želel opozicijo stranke tudi iz notranje-strankarskih razlogov. Stranka je v zadnjih letih namreč silno narasla; opozicija je tisto zdravilno sredstvo preizkušnje, da se vidi, če je tudi vse zdravo in krepko, kar se je v zadnjih letih oprijelo stranke. Gnilo in trhlo odpade v opoziciji samo od sebe. Stranka si v opoziciji lahko privoščiti zdravilni proces, katerega stranka v vladi nemore tvegati. Kar bo ostalo, bo kleno zrnje. Predpostavlja se pa seveda enotnost stranke. Vsako cepljenje se mora izbegavati. Preteklost NRS dokazuje, da se je še vedno najbolj ojačala v opoziciji in sicer tako idejno kot organizatorno. To mora biti tudi to pot. Zlasti velja to za Slovenijo. Boljše mala ali dobro izvežbana in jasno opredeljena četa, ki ve kaj hoče, kot pa črna vojska pisanih kričačev in špekulantov, od katerih vleče vsak v svojo stran. Naš ideal je in ostane pot med ljudstvo za njegov napredek. Vsi drugi ideali se lahko zrušijo.

Prehod Narodne radikalne stranke v opozicijo in prevzem vlade po klerikalcih je pa tudi za napredne nacionalne elemente v Sloveniji važen memento. Smelo trdim, da se to ne bi zgodilo, ako bi bili gotovi politični voditelji pokazali v zadnjih letih nekoliko več medsebojne tolerantnosti in politične modrosti. Iz napak se učimo; naj pokaže bližnja bodočnost, če je to res.

Vse naročnike,

ki še niso izpolnili svoje dolžnosti do strankinega glasila, vljudno prosimo, da to storijo čimprej.

Naročnina na list je tako nizka, da jo zmore vsak. Naši člani in somišljeniki naj se zavedajo, da pomagajo s podpiranjem lastnega lista širjenje Narodne radikalne stranke in da krepijo naše gibanje.

Uprava »Radikalskega Glasnika«.

Davidović-Pribičević

Nar. poslanec dr. Uroš Desnica.

Spočeta v zakonskem objemu srbijanske opozicije s skupino politikov iz prečanske hrvatsko-srbske koalicije je morala demokratska stranka umreti na posledicah tega izvirnega greha, ki je izpodjedal pet let njene življenske sile.

Slabotni ostanki liberalne in naprednjaške stranke, radikalni disidenti Ljube Davidovića in prečanski politiki okoli Svetozarja Pribičevića so mogli že vsled svoje raznovrstnosti dati življenje samo izrodu brez skupnih ciljev, brez taktične enotnosti in homogenosti sestavnih delov, ki napravijo iz mase stranko in vstvarijo iz pisane množice harmoničen in discipliniran politični organizem.

V novo strankarsko tvorbo so prišle srbijanske stranke z motivi in smotri, ki so bili popolnoma različni od motivov in smotrov prečanskih politikov.

V dolgi in težki borbi proti tujemu nasilnemu narodu in tuji državni oblasti so si prečanski politiki usvojili politično psiho, ki je morala biti že po naravi popolnoma različna od psihe srbijanske opozicije, ki je vodila borbo v lastni državi in proti lastnemu narodu, zbranem v vladajoči stranki. Pri prvih je bil ogrožen nacionalni obstanek, zato je bila glavna smer njihove borbe nacionalna obramba. Pri drugih je bil v vprašanju samo upliv na državne posle in je bila njihova borba metodična v želji po državni oblasti.

Večja idealnost prvega in večji realizem drugega smotra sta morala v dolgoletnem boju vstvariti dve popolnoma različni politične psihologije in dve različni borbene metode.

Srbijanske opozicionalne stranke, ki so hrepenele po oblasti, katere pa niso mogle s svojo lastno močjo odvzeti veliki in močni radikalni stranki, ki je imela za seboj svetlo politično tradicijo in dolgo vrsto realnih uspehov, niso pozdravile ustanovitve nove stranke radi njenega demokratskega programa temveč zato, ker so videle v novih zaveznikih svojo okrepitev in pomoč pri izpolnitvi njihovega hrepenenja po oblasti.

Pred to vizijo oblasti je izginito mnogo občutljivosti, žrtvovanih je bilo mnogo prepričan, storili so se mnogi kompromisi in uklonila se je marsikatera vest. Žrtvovana sta bila nacionalizem bivših liberalcev in legitimizem bivših napredniakov, zaspalo je

marsikatero republikansko prepričanje, pokopano je bilo katonstvo samostalcev, ki so se oddvojili od radikalne stranke radi njene koalicije z naprednjaki, in po par letih so se združili samostalni z istim naprednjaki!

Za vse te različne duševne spremembe, ga vso to kopo stremljenj, sovraštva in maščevanja je bilo zvočno ime demokracije in idejna vsebina demokratskega pokreta samo plašč, ki naj bi pokrival stare politične grehe.

Smrtni greh prečanskih politikov in Svetozarja Pribičevića je bil ta, da so oni ta plašč stkali in tudi sami zlezli podenj.

In sedaj nastaja parabola veličine in padca demokratske stranke. V prvem poletu si je pridobila vse srbijanske nezadovoljneže in vse prečanske idealiste ter se povzpela do oblasti, katero je vedno težje obdržati nego osvojiti. Da bi ostal na vladi, so se poslužili vseh sredstev: ljubimkanje s socializmom, popušanje ekstremnim strujam, organizacija in favorizacija zemljoradniškega razrednega pokreta, koncentracija z radikali in klerikalci pod Protićem, koalicije z radikali pod Pašićem, skupne borbe z radikali za vidovdanske ustave in istočasne zveze s srednjo linijo proti ustavi, sodelovanje v ustavobraniteljski vladi v Beogradu in istočasnega sodelovanja na protiustavnem kongresu v Zagrebu in končno — kot kronanja vse te nedoslednosti in neznačajnosti — ustanovitve bloka s Koroščevim federativnim katoličanstvom, s Spahinim muslimanskim avtonomizmom in z Radićevim republikanskim hrvatstvom za rušenje ustave, okoli katere je Ljuba Davidović prej zbiral svoje vernike.

Plug, ki reže to vjugasto brazdo, vodi roka Ljube Davidovića.

Iz bogate politične zapuščine radikala, ki ne pripada Davidoviću ne po zakonu sorodnosti in ne po pravu ljubezni, je izpuli njegovo pero, idejo o potegnitvi Hrvatov iz vrtinca njihovih zmot na pot spoznanja, in si je vtaknil to pero za klobuk.

Ako bi bila smrt temu radikalu dala časa, da napravi oporoko, bi bil Davidović gotovo zadnji, kateremu bi namenil ulogo izvršilca svoje politične oporoke.

V resnici si ni mogoče zamisliti javnega delavca, ki bi bil s svojimi sposobnostmi manj poklican nego Davidović, da postane nosilec notranjepolitičnih koncepcij prerano umrlega Stojana Protića. Slučaj je dal Ljubi Davidoviću to možnost in potem se je zgodilo ono, kar se je moralo zgoditi po logiki situacije in značaja: krotitev separatističnih teženj v hrvatskem delu našega naroda, ki ga je mislil radikalski prvak doseči s postopno izgladitvijo razmer na podlagi solidnih garancij za iskrene namene hoče njegov epigon doseči z brezpogojno in nedostojno kapitulacijo. Davidović se je mesto jamstva uzadovoljil z golo besedo — **Stepana Radića!**

Na to besedo ni postavil Ljuba Davidović samo svojega političnega ugleda in edinstva svoje stranke, temveč celo obstoj države in državne oblike. S prehodom svojih ljudi v vrste združenih radićevcev, klerikalcev in muslimanov je dokazal Davidović svojo politično nezrelost.

Svetozar Pribičević je še pravočasno prišel za plug demokratske stranke, da ga naravna v drugo smer, toda plug se je pod impulsom obeh rok prelomil in demokratska stranka se je razcepila.

Ličanin Pribičević se je za svoj greh kešal, dočim ga šumadinec Davidović nosi dalje na svojih grešnih starih plečih, nosi ga tja, kjer ni njegova Šumadija, kjer ni njegova Srbija in kjer ni naša država Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Kratkotrajna vlada

Davidovićeve vlada predstavlja čisto začasno rešitev, potrebno zlo, ker se ni mogla najti druga primernejša rešitev.

Davidovićeve vlada je s parlamentarnega stališča popolnoma nesigurna. Ona ne razpolaga z večino v parlamentu in mora to večino ob vsaki priliki, pri vsakem glasovanju kupiti s posebnimi sporazumi, koncesijami in opuščanjem. Vse te koncesije in popuščanja gredo na račun države, njenega ugleda in njene avtoritete. Kakor se trdi v krogih, ki so blizu vlade, si je g. Davidović za prvo glasovanje o vladni izjavi zagotovil podporo radićevcev, toda tudi ta začasna podpora je odvisna od izpolnitve gotovih pogojev, ki še niso objavljeni. Brezdvomno je, da so ti pogoji težki, zato jih g. Davidović noče objaviti. Po vladni izjavi (v narodni skupščini) bo položaj g. Davidovića in njegovih tovarišev še težji. To je na vsak način razlog, da namerava vlada odgoditi parlamentarne seje, da bi se za nekaj časa obdržala na državni upravi. G. Davidović in njegovi tovariši so zahtevali, da mora skupščina delati, pošiljati se celo brzojavke kroni in jo prositi za njeno posredovanje, sedaj pa hočejo čimprej poslati poslance domov, ker nimajo zasigurate parlamentarne večine. Kakor je izjavil g. Maček, bodo radićevci samo pogojno podpirali novo vlado dotlej, dokler bo izpolnjevala njihove zahteve. Lepa vlada in lepa moč, ako je odvisna od radićevske volje!

Tak je položaj s parlamentarnega stališča. S stališča državne politike nima Davidovićeve vlada sploh nobenega smisla in pravice do obstanka, ker ne zastopa nobene jasno opredeljene politike. Do te vlade je prišlo zato, ker so njeni tvorniki Davidović, Nastas Petrović, Korošec in Spaho podali izjave, da se bodo držali ustave in da bodo čuvali državno in narodno edinstvo. Toda v te izjave nihče ne veruje, najmanj pa gg. Korošec in Spaho. Njim je šlo zato, da na neki način presekajo dosedanjo notranjo politiko in so zato podali izjave, za katere so že naprej vedeli, da se ne bodo uresničile. Toda kakor hitro bi se ta vlada dotaknila z enim prstom državnega in narodnega edinstva, bi je bilo konec in ne bi mogla več imeti zaupanja krona. Znano je, da imajo Radić, Korošec in Spaho edino željo, da omajajo to edinstvo in da orientirajo v drugem pravcu življenje ujedinjene kraljevine. Zato je padec Davidovićeve vlade neizogiben v najkrajšem roku. Vlada je v dilemi: ako izvede ustavo, jo podre Radić ter ostali partikularisti in separatisti, ako pa bi ovirala izvedbo ustave, ji odreče krona svoje zaupanje, ako preje ne pade pod pritiskom naroda in javnega mnenja, ki ne bo dopustilo, da se vrta v mozeg našega življenja in svobode.

In ker je z Davidovićevo vlado stvar taka, bi bilo dobro, da se njeni člani malo ozirajo na stvarnost in da se preveč ne ojunajo. Zato naj se ne vtikajo ne v uradništvo, ne v dobrovoljce in ne v druge stvari, ki jih more izvršiti samo resnično parlamentarna vlada. Davidovićeve vlada pa to ni in ne more biti. Kolikor prej izgine z državne uprave, toliko manj bo škodovala narodu.

(»Samouprava«.)

Pristaši in somišljeniki.

Zahtevajte v vseh javnih lokalih radikalno časopisje!

Zahtevajte v vseh kavarnah in gostilnah »RADIKALSKI GLASNIK« in »NARODNI GOSPODAR«!

Iz notranje politike

Izjalovljene intrige. Nasprotniki radikalne stranke so raztrosili po svojem časopisju vesti, da bodo posamezni radikalni poslanci na en ali drug način podpirali vlado federalističnega bloka. Imenovali so celo imena. Sedaj pa dotični radikalni poslanci izjavljajo v »Samoupravi«, da so vse te vesti neresnične. Visoka federalistična gospoda se je tudi topot temeljito zmotila.

Klerikalci računajo s kratko dobo svoje vlade. Medtem ko piše »Slovenec« o velikih težavah sedanje vlade, pravi »Domoljub«: »Od svojega avtonomističnega stališča nismo odstopili niti za las. Dobro vemo, da bo mogoče v Sloveniji razviti plodonosno delo šele, kadar bo izpremenjena vidovdanska ustava in revizija ustave ostane slejkoprej naša glavna zahteva.« Tako pripravljajo klerikalno časopisje že sedaj svoje pristaje na žalosten konec Davidovićeve vlade, kajti g. Davidović je dobil vlado le na podlagi podane garancije, da ostane »vse pri starem«, t. j. da bo njegova vlada stala strogo na vidovdanski ustavi, na temelju državnega in narodnega edinstva. Kakor hitro bi postavili klerikalci kakšno zahtevo proti vidovdanski ustavi — ne glede na to, da celokupna opozicija nima dovolj glasov za kakšno ustavno izpremembo — bi moral g. Davidović pahniti svoje klerikalne zaveznike z ministrskih stolčkov... Kakor izgleda iz pisave klerikalnih listov, pa bodo njihovi ljudje prav kmalu prišli s tako zahtevo, ker vtičejo, da je položaj vlade nevzdržen. Na ta način se bodo — po njihovi sodbi seveda — mogli uspešno zagovarjati pred ljudstvom radi svojih neuspehov v vladi.

Zastopniki komunistične internacionale v Davidovićevi vladi. Tudi se je vršila v Zagrebu plenarna seja vodstva Radićevih stranke. Predavec in Maček sta poročala o pristopu HRSS v komunistično internacionalo, kar je povzročilo pri velikem delu radićevskih poslancev hrupne nastope, ker ne odobravajo kot hrvatski nacionalisti pristopa v internacionalo komunistov. Maček je prebral neko Radićevo pismo, v katerem pravi, da pomeni pristop v komunistično internacionalo samo moraino podporo ruskemu narodu. V resoluciji se povdarja, da bodo radićevci podpirali Davidovićevo vlado tako dolgo, dokler bo delovala po načelih, na katerih je bil ustanovljen opozicijski blok. — Iz resolucije je razvidno, da bo Radić podpiral novo vlado samo toliko časa, dokler bo plesala tako, kakor bo on hotel. Zato se motijo neke vrste optimisti, ki mislijo, da bo Davidović mogel dolgo vladati. Jasno je ko beli dan, da bo Radić zahteval čimprejšnjo izpolnitev svojih zahtev, ki jih pa Davidović ne bo mogel izpolniti. Davidovićeve vlada se je rodila na Radićev pritisk, ki jo bo v doglednem času tudi pritisnil ob zid in tedaj bo konec slave našega Kerenskega in vseh nasprotnikov naše edinstvene nacionalne države.

Radić — gospodar položaja. Novosadska radikalna »Zastava«, ki stoji trdno na stališču enotnosti radikalne stranke in pri kateri se ni izvršila v tem oziru nobena sprememba, kakor je pomotoma poročal neki ljubljanski dnevnik, piše: Davidović je zahteval oblast na podlagi — večine. Tudi Radić zahteva isto. On pravi: Moja stranka je bila v opozicijskem bloku največja. In to je res. Sam Radić ima 63 poslancev in je popolnoma logično, ako pravi: meni pripada predsedstvo vlade in polovica ministrskih sedežev. Tu je težava. To razmerje še ni urejeno in more biti pričetek pogreba sedanje vlade.

Bosanski narodni poslanci so poslali ministrskemu predsedniku in notranjemu ministru brzojavko sledeče vsebine: Iz cele Bosne prejema mo pritožbe, da spahinovi in radićevci odprto izživajo Srbe z najrjšimi besedami in pravilo: Srbije ni več, sedaj imamo republiko! Za dobrovoljce ni več zemlje! Opozarjamo Vas na te pojave, ki morejo imeti zelo težke posledice in morejo postati katastrofalne, Srbi so povsod zelo ogorčeni in vznemirjeni.

Spor med vladnimi demokrati. V klubu Davidovićeve demokratov je nastal oster spor glede imenovanja državnih podtajnikov in radi premeštitve uradnikov. Tozadevni spor je tudi med ostalimi vladnimi skupinami, ki se boje, da bo prej prišlo do spremembe režima nego bodo oni izvršili imenovanje svojih ljudi...

Radikali!

Vsak član naj si šteje v svojo sveto dolžnost moralno in materialno podpirati strankino organizacijo v dosegu njenih vzvišenih ciljev.

Agitirajte za našo stvar, širite med svojimi tovariši radikalno časopisje!

Vsak član bodi naročen na »Radikalni Glasnik«!

Govor dr. Ivana Sajovica

na seji glavnega odbora NRS dne 25. julija 1924 v Beogradu.*

Gospodje delegati, dovolite, da vam predvsem kot najvišjim predstavnikom velike Narodne radikalne stranke izročim pozdrave neograničene solidarnosti najmlajše njene veje, to je ljubljanskega okrožja. (Klici: »Zdravo!« »Živeli Slovenci!« »Živeli slovenački radikalni!«) Ta pozdrav iz slovenske naše zemlje naj pomeni tudi neograničeno zahvalnost, katero gojimo mi narodno in državno zavedni Slovenci napram veliki Narodni radikalni stranki, ker vemo, da imamo glavno po njeni zaslugi danes svojo lastno in veliko državo ter neomejeno državljansko svobodo. Iz tega razloga mi dovolite, da se poklonim tudi velikim vašim, a sedaj tudi našim voditeljem, katerih življenje pomeni le eno veliko delo in uspehi, to je gospodu Nikoli Pašiču in gospodu Ljubi Jovanoviću. (Ploskanje in živeo-klici.)

Gospoda, kriza, ki nas je zatekla v državni politiki, je sicer le taktične, ali vendarle nekočlive narave. Ali NRS je v petdesetletni svoji preteklosti obvladala še znatno večje krize, nego je ta in sem zato trdno prepričan, da bo obvladala tudi to. Treba je le, da postopamo s pametjo in vestnostjo, da čuvamo enotne svoje vrste in svoje voditelje, ki morajo iziti iz te krize neokrnjeni. Toda meni kot zastopniku najmlajšega brata v našem kolu ne pritiče, da učim starejšega in izkušenejšega, jaz hočem le pokazati nekatere momente v tej krizi iz slovenske perspektive.

Predvsem moram poudariti, gospoda, da mi Slovenci, ki smo stisnjeni med dva velika svetovna naroda, med Nemce in Italijane, gledamo na to svojo državo bolj iz občega in rodoljubnega kot pa iz strankarskega stališča. Mi Slovenci, ki imamo nad eno tretjino svojih soplemenskih bratov zaslužjenih pod nemškimi in italijanskimi jarmom, v staroslovenskem Korotanu in na Primorskem, ne želimo nič bolj iskreno kot da bi bila naša država jaka, i po svojem duhu i po svojem številu, želimo, da bi se ta država čimpreje obljubila z enodušnim narodom ne od 15, nego od 20, 30 in še več milijonov duš krepkih mišic in vedrega duha, z narodom, ki bi bil prožet s staroslavno tradicijo naše osvoboditeljice, junaške Srbije, in ki bi predstavljal eno glavo, eno srce in enega duha, ki bi tako s svojim zdravim jedrom, s svojim delom in s svojo besedo v kolu-kulturnih in civilizovanih narodov tudi nekaj pomenil. To je naš cilj. Ali za dosego tega cilja treba ljudi, treba organizatornega, požrtvovalnega, doslednega in smotnega dela, posebno pa dobrih, vestnih in velikih političnih strank kot nosilcev in realizatorjev velikih ljudskih idej in državnih ciljev. Toda ako se ozrem po širni naši domovini, vidim celo šumo strank in strančic z najrazličnejšimi programi in cilji gospodarske, socialne, razredne in pokrajinske vsebine in žanra, a resno vsedrjavno stranko, katera edina bi zamogla ustvariti naš ideal bodočnosti, vidim samo eno: veliko Narodno radikalno stranko. Tudi naši politični nasprotniki priznavajo, da je NRS danes hrbenica države in da ako se ta razruje, da postoji nevarnost, da se razruje vse. Mi torej danes ne rešujemo samo neko strankino vprašanje, ampak rešujemo važno državno vprašanje. Zato je brezpogojno potrebno, da pri reševanju tega vprašanja stopijo vsi osebni ozirj v ozadje in da rešimo krizo stvarno, s pametjo in vestnostjo.

* Vsled pomanjkanja prostora v zadnji številki, smo morali ta govor odložiti za to številko. Uredn.

Pred seboj imamo le dve možni rešitvi: ali koncentracijsko vlado ali volitve. Gospoda, naš veliki voditelj, gospod Nikola Pašić, nas je včeraj pri kritičnem prosmatranju okoliščin glede ev. koncentracijske vlade s svojo logiko naravnost zadivil, posebno, ko je pokazal veleizdajalsko delovanje Radića, ki spada pod presojo pozitivnih kazenskih zakonov te države, in pa dejstvo, da isti ljudje in stranke, ki hočejo iti z nami v koncentracijsko vlado, na veleizdajalsko početje Radića molče, vzdržujejo ž njim zveze in tako z molkom in konsekvencijami dejanji njegovo kaznjivo početje odobrujejo. Težko se je obraniti vtisa, da z ev. zvezo s temi ljudmi odvarjamo komunizmu vrata v našo državo. In ne smemo izpustiti iz vidika dejstva, da kdor z menoj sporazumno sodeluje, kdor z menoj sporazumno vodi državo, da za dela in nedela takega družabnika nosim tudi jaz odgovornost. Odgovornost za delovanje vsakega člana ev. koncentracijskega kabineta bi padla na celi kabinet, bi padla tudi na nas kot ev. inicijatorje in povzročitelje koalicijskega kabineta. Gospod Pašić je včeraj dobro preiskal srce in obisti ev. takemu družabniku, gospodu Stipi Radiću, ter je pokazal na vezi, ki vežejo njega s Korošcem in Spahom, ni pa podal analize Korošca in njegove grupe, ki hoče da zamenja v vladi naše demokrate. Zato jo bom podal jaz. Pri tem predpostavljam, da boste Spaha in ostale Turke analizirali že sami, ker spadajo v ožjo vašo sfero. (Smeh in klici: »Biče tako!«) —

Gospoda, jaz sem zadnji v tem spoštovanem zboru, ki bi zagovarjal demokrate in njih znane metode. Demokrate so in ostanejo naši Burboni, ki nič ne pozabijo in se tudi ničesar ne nauče. (Smeh.) Toda navzlic temu je pri predlagani izpremembi treba skrajne opreznosti, da ne pridemo iz dežja pod kap. Vsi vemo in čutimo, da volilne mase Korošca, Radića in Spahe danes ne verjamejo več absolutno svojim voditeljem, da so jeli dvomiti nad njih uspehom in se jim buniti. Posebno ker so njih volilci kmetje, ki so praktični ljudje in hočejo od svojih poslancev tudi praktičnega dela in uspehov ter so že siti večnega nerganja. Ali mislite, gospodje, da se nam gospod Korošec kot odposlanec teh voditeljev, približava iz ljubezni do nas? Iz ljubezni do naše stranke in nas, čigar časopisje nas v Sloveniji iz edinega razloga, da smo pristopili k NRS, obmetava z blatom in »izdajalci«? Ali iz ljubezni do države, za katero se že celo vrsto let ni našlo prijazne in tople besede, pač pa se je razdiralo in razdiranje podpiralo v najširših masah ljudstva. Kaj še! Ti ljudje prihajajo k nam iz namena, da se vrinejo v vlado, da se dorinejo do moči, do državne moči in avtoritete, da se polaste vladnega aparata, da se tako opomorejo pred svojimi masami moralno, organizatorno, pa tudi drugače in da si tako s sankcijo krone pridobe zopet ugled in veljavo pred kolebajočimi svojimi volilnimi masami ter jim s posestjo fakične državne oblasti in moči posvedoče, da je bila njih pot in taktika prava, da so nepremagljivi in da se jih mora rešpektirati. Prepričan sem, da ako danes tem ljudem predložite, da naj prisežejo na vidovdansko ustavo in da potem lahko pridejo v vlado, da bodo to prisego gladko položili. Saj so nekateri izmed njih položili isto prisego ustavi in kralju le za poslansko mesto, nato pa klicali »Živela republika!« Prepričan sem, da bi oni pristali tudi na delovni program parlamenta. ki ga je dne 1. junija 1923 fiksiral

na podlagi vidovdanske ustave naš vodja Pašić kot ministrski predsednik, prepričan sem, da bodo vse gladko obljubili in podpisali — toda kdo vam garantira, da bodo ta program tudi izvršili? Kdo vam garantira in s čim za to, da ti ljudje silijo in ev. tudi pridejo v vlado le iz razloga, da utrdijo svojo že labilno moralno reputacijo pred masami, da pripravijo s pomočjo državne moči in avtoritete teren za volitve in da poženo potem nas v volitve, kadar bo njim drago in ljubo, pod pogoji, ki bodo njim po volji? Iz vsake malenkosti bi lahko delali »pitanje« in mi bi postali vjetniki, ki bi tekali in plesali po njih taktu, mesto oni po našem. Taki špekulaciji, gospoda moja, pa ne smemo nasesti, ako nečemo utrpeti neizmerne škode na partiji in državi.

Potem pa še en moment, gospodje. Naš cilj je in ostane, enoten narod od Triglava do predvrat Soluna. Predpogoj za dosego tega cilja pa je, da ne jačimo onih, ki nas na potu k temu cilju ovirajo, ki tega cilja nočejo. Ne odrekam gospodu dr. Korošču uspešnega patrijotičnega delovanja, posebno ob stvarjanju te države, tudi ne, ko je bil podpredsednik vlade in minister, ter sem prepričan, da bo pokazal svojo patrijotičnost zopet, ko bo postal minister. (Smeh.) Ali mi ne smemo pozabiti, da je njegova politična skupina eksponent internacionalne katoliške politike, torej eksponent faktorjev, katerih najvišji cilj ni in ne more biti interes te države. Razun tega je to politična grupa, ki stoji na verski podlagi, a za našo mnogoversko državo zamore identifikacija verske ideje s politično delovati le kot dinamit. Mi zamoremo in smemo podpirati stvarjanje in uspevanje političnih organizacij, ki stoje na gospodarskih, obćih socialnih in upravnih principih, ne moremo in ne smemo pa podpirati političnih strank in ljudi, katerih inspiratorji in fakični voditelji stoje izven naše države in katerim je naša država in mi morda le sredstvo za dosego njih ciljev in namenov.

Proti ojačevanju klerikalcev z državno močjo in avtoriteto pa moramo biti tudi iz špeciálnih slovenskih vidikov. Na zumaj obstoja vtis, da je Slovenija pri zadnjih volitvah sklonila popolnoma svoj tilnik pod krivo palico. Obstoja vtis, da gledamo Slovenci to državo le skozi internacionalno katoliško prizmo. Toda to je le videz. Navzlic vsej demokraciji ne dela zgodovine amorfna politična masa, ampak njeni voditelji in njena inteligenca. Kar je v Sloveniji gospodarsko in socialno prosto in umstveno delavno, je v ogromni večini protiklerikalno. Industrija, veletrgovina, trgovina in obrt, nad dve tretjini inteligence, nad tri četrtine inteligentnih boljših posestnikov in delavcev, vse to je protiklerikalno. In ti sloji tvorijo povsod tako tudi v Sloveniji, jedro in vodstvo narodnega gospodarstva in narodne inteligence, in so torej voditelji ljudskega kulturnega razvoja in gospodarskega blagostanja. Tem gospodarsko in inteligenčno vodilnim slojem pa stoji nasproti slovenska katoliška duhovščina s knezoškofo in čelu. Polastila se je s pomočjo cerkve in njene ideologije inteligenčno in kulturno pod njo stoječega malega posestnika, kajzarja in deloma tudi gospodarsko odvisnega delavca. Prilagoduje se duševno njegovemu nivoju, ga obrzdava s cerkvijo, leco, spovednico, različnimi verskimi družbami, pa tudi s šolo ter ga pod krinko različnih združnih, v resnici pa špekulativnih podjetij omrežuje tudi gospodarsko. Seljaka vodi, in ako treba, tudi pobuni, katoliški duhovnik ne samo ženo, ampak tudi hčer, sina in služkinjo. Kdor ne narira, se ga osmeši v katoliškem

časopisju. Da kaznjivim klevetam ne more sodišče blizu, so odgovorni uredniki listov katoliški narodni poslanci. Naravni agitacijski organizaciji kat. duhovništva se je pridružilo tudi kakih 25 odstotkov slovenske inteligence, ki pa opravlja delo kulijev, ker vodstvo in zadnje odločilno besedo ima v stranki duhovnik, ne pa inteligent. Ta dva tabora si stojita v jedru politično sovražno nasproti. Med njima se množi vedno večja masa ljudi, glavno iz klerikalnega tabora, ki hoče vodilni ideji obeh taborov potisniti v ozadje ter postaviti v ospredje razpravljanje o aktualnih vprašanjih javnega življenja, vprašanja gospodarstva, dobre uprave itd. ter izločiti iz politike privatna takozvana »svetovna naziranja«. Klerikalci delajo s silno demagogijo; umejo pihati na srce i veleposestniku, i bankirju i sestradanemu kajžarju i komunistu ter igrati prav vse barve. Za vsak stan imajo svoje eksponente in organe. Protiklerikalni, tkzv. napredni tabor ni tako gibčen, ker v svoji solidni poštenosti obsoja pretvaranje in demagogijo in misli, da pravica zmaguje sama od sebe. Navzlic temu so klerikalci pri volitvah 1. 1920 dobili le 36 odstotkov oddanih glasov. Leta 1923 so jih pač dobili nad 75 odstotkov, toda to pa le vsled tega, ker so med politično amorfno maso vrgli geslo o avtonomiji, to je gospodarske in upravne neodvisnosti Slovenije, zabavljajoč čez davke, vojaščino itd., tako da je nerazsoden volilec menil, da se bo po Sloveniji razlilo med in mleko, ako odda svoj glas klerikalni stranki. Od takrat pa je nastopila naravna reakcija; sedanje občinske volitve v Sloveniji dajo sklepati, da je klerikalno volilstvo vpadlo zopet za kakih 20 odstotkov.

V to politično konstelacijo v Sloveniji se je zadnja leta zajedla NRS s svojim pozitivnim vsedržavnim programom. Po prvem poletu je sledila naravna reakcija; za slučaj volitev računamo v ljubljanskem volilnem okrožju pri sedanjih konstelaciji na en mandat. Naša naloga v Sloveniji je, da dosedanji boj slovenske inteligence in pridobitnih slojev za »svetovno naziranje« proti klerikalnem oplođimo z vsedržavnim programom naše stranke ter ji pokažemo pot za delo med narod po načelu »Iz naroda za narode«. Slovensko inteligenco moramo zvezati z ljudstvom ter ustvariti vzajemno vez. Ta naša stremjenja so seveda trn v peti našim klerikalcem, ki mislijo da imajo monopol za ljudsko politiko. Ako jih postavimo v vlado, nas bodo v našem razvoju zavrli za leta. Pomisliti je treba, da brez slovenskega dela NRS ni vsedržavne NRS. Zato je treba to podpreti. Podprli jo bomo najboljši z volitvami; ako pridejo trije radikalni poslanci iz Slovenije v parlament, bo to zadostna legitimacija in podlaga za nadaljnje delo. Iz državnih in partijskih vidikov se izrekam torej za volitve, posebno, ker je upanje utemeljeno, da dosežemo homogeno parlamentarno večino. V ta namen kličem: »Živele volitve in naša NRS!« (Ploskanje in »živeo«-klici.)

Podpirajte naš tisk!

Apeliramo na vse naše trgovce in industrijce, da objavljajo vse svoje inserate v »Radikalnem Glasniku«.

S pomočjo obširne in velike organizacije naše stranke se bere »Radikalni Glasnik« v vseh krajih naše kraljevine in radi tega imajo inserati v našem listu prednost pred vsemi drugimi slovenskimi listi.

Razen tega je v interesu trgovskih in industrijskih podjetij, da se z inseriranjem v našem listu podpira naš tisk, kar je največja dolžnost vsakega našega člana.

„Afer«

Glavna ideja, ki je vodila sedanjega ministrskega predsednika Ljubo Davidovića pri njegovem vpitju je bila — korupcija. Brezdvomno je težnja po odpravi korupcije simpatična. Toda pogledimo, kako je s to stvarjo!

Novi ministrski predsednik je v št. 805 beograjske »Demokratije« od 15. marca 1922 pisa! proti korupciji pod naslovom »Afer«. Članek se glasi:

Sovražniki pogosto obtožujejo našo državo radi mnogih afer. To pravijo pogosto tudi oni, ki so naravno različni pri enih in drugih. Prvi hočejo državo ponižati, drugi pa bi jo radi rešili teh pojavov.

Vojna je povzročila mnogo zla ter je povečala tudi število afer. Morala je padla nizko. Želja po bogastvu je neutešljiva. Zahteve po lahkem, neskrbnem in razkošnem življenju so zavzele velike dimenzije. Mnogi se hočejo obogateti za vsako ceno. Tako je v mnogih državah.

Vendar pa so gotove razlike med nami in nekaterimi evropskimi državami. Tam se krivci energično preganjajo in neusmiljeno obsojajo. Pri nas ne. V Belgiji so bili že davno sojeni vsi, ki so služili sovražniku. Pri nas so krivci prosti in to škoduje naši državi. Nepošteni ljudje računajo z malomarnostjo države. Prepričani so, da jih ne bo nihče obtožil in odsodil. Z druge strani pa se pri poštenjakih vstvarja prepričanje, da se morejo pri nas goditi največje nepoštenosti. Zato trpi ugled države. Zato je treba, da se te afere sodnim potom likvidirajo. Prepričani smo, da so med krivci tudi nedolžni. Orešniki naj se pokorijo za svoje grehe.

Zakaj se n. pr. še ni sodnim potom končala afera s čevlji? Kakor smo informirani, so se našli tozadevni akti. Zahtevamo, da vojni minister čimprej izroči to stvar sodišču. Govori se o nepravilnih dobavah oblek za časa vojne. Zakaj se dopušča, da »se govori«? Vestna preiskava naj ugotovi, ali je kdo kriv ali ne. Zakaj naj bi morda izmišljena stvar škodovala naši državi? Ravno tako je treba storiti tudi glede dobave moke.

O »nacionalizaciji« posestev tujih državljanov se pripovedujejo čudne stvari. Ravno tako o odpravah sekvestra. Pravosodni minister, o katerega vestnosti smo prepričani, bi storil veliko uslugo državnemu ugledu, ako bi po natančni preiskavi obvestil javno mnenje, koliko je resnice na teh obtožbah.

Neki bivši minister je obtožen, da je nepravilno dobavil v Ameriki fižol. Zakaj ne bi vestna preiskava odpravila te obtožbe, ako je neosnovana? Nobena država in tudi naša ne, nima razloga, da bi nepošteno uničevala svoje politike, ako niso krivi.

Tudi v dobavah, ki jih je vršil g. Korošec v Ameriki, mora preiskava izreči svojo besedo.

Kaj je s prodajo neke zagrebške zgradbe neki tukajšnji banki? Preiskava naj dožene resnico.

Na g. Drinkoviću sta dve težki obtožbi: na račun svoje plače je vzel nad 100.000 Din in kot minister je nepravilno naročil znamke na svoj račun za dva milijona dinarjev. G. minister mora sam zahtevati preiskavo. Resnica se mora ugotoviti. Ali — ali; kriv ali nedolžen! Kdor neusmiljeno udarja na vse strani, mora biti popolnoma čist in korekten.

G. Šurmin molči, če tudi je obtožen pred narodno skupščino. To ni prav. Več ne bomo naštevati, že to je preveč.

Samo še eno vprašanje: ali so pristojni ministri storili korake na podlagi teh obtožb v interesu države? Vestna preiskava naj doka-

že, ali so krivci ali niso in kdo so! Sodišče naj čimprej reče nedolžnim: prosti ste! in krivcem: v kazamate! —

Kaj naj se misli o g. Davidoviću, tega ne bi mogel povedati niti človek, ki je izgubil pamet. Ako je g. Korošec zares tak, kakor ga prikazuje Davidović, potem ne bi mogel biti minister niti v Mongoliji. Ako pa ni tak, kakor ga prikazuje Davidović, potem je od Davidovića grdo, da je napadel nedolžnega človeka, še grše, da se dr. Korošec ni branil in nalgrše, da sta danes skupaj v vladi!

Našemu kmetu

(Od našega somišljenika z dežele.)

Živimo v dobi težkih kriz, ko se rahljajo temelji dosedanjega reda in iščejo smernice za bodočnost. Kaj čudno, da je splošna kriza zajela tudi kmeta.

Res je, da si je med vojno marsikateri kmet nekoliko opomogel, res pa je tudi, da je večina podeželskega prebivalstva, osobito manjši poljedelci, utrpela znatno škodo. Sestradi in izmučeni so se vrnili kmetje na svoja neurejena posestva, trudili so se in mučili, da preživijo v teh težkih časih sebe in družino. Gledali so obenem z velikimi nadami na državo, da jih po svojih močeh podpre. Toda izdatne pomoči ni bilo. Mesto, da bi prehajali v vedno bolj urejene razmere, so se pojavljali dogodki, ki so vzbujali v kmetu malodušnost. To razpoloženje kmetkega prebivalstva je bilo sili dobrodošlo raznim ljudskim zapeljivcem, ki so ga izrabljali v svoje nepošteno namene.

Povejte, kdo so bili voditelji, ki so res čutili s kmetom, ki so čutili njegove križe in težave? Kateri kmet lahko danes odkrito prizna, da mu je kaj koristila ta ali ona politična stranka, ki jo je podpiral v nadi, da nekaj stori zanj. Politični voditelji so gledali za svoje interese. Klerikalci navidezno za vero, ki ji nobeden ničesar noče, v resnici pa za svoje banke in istotako demokraciji. Za revnega kmeta pa, ki nima toliko, da bi si privoščil človeka vredno življenje, se ni zmenil nihče. Njegovi krvavi žulji so šli v žepe nenasitnih bankirjev, on pa gara naprej kot črna živina, ne da bi mogel odločati, kako naj se uporabljajo njegove datjave.

Dozdeva se mi, da je položaj našega kmeta sličen razmeram srbskega seljaka, ko je nastopila »stranka sirotinje« in zbrala pod svojim okriljem reveže, za katere se niso zmenili tedanji srbski mogotci. Nič čudnega, da je sirotinja zmagala in se s čustvi hvaležnosti oklenila svojih poštenih voditeljev, ker je vedela, da pomeni njihov padec, tudi njen povratak v gospodarsko odvisnost kapitalistov. To je pravi vzrok, da je Narodna radikalna stranka še vedno izšla zmagovita iz vseh volilnih bojev in ne pritisk, o katerem tako radi govore njeni nasprotniki.

V Narodni radikalni stranki pa tudi ne vladajo razmere, ki so značilne za razne druge stranke. V njej vlada najširša demokracija, vsak član ima pravico in dolžnost soodločevanja. V tej stranki ni poveljnikov, ki bi vsiljevali svojo voljo strankinim pristajem. Dela se z združenimi močmi za skupno stvar.

Ravno radi njenih prednosti so zagnali njeni nasprotniki v času, ko je raztegnila svoj delokrog preko našega slovenskega ozemlja, velikanski krik. Zakaj? Ball so se, da bi se slovenski kmet oprijel največje stranke v državi; ball so se, da bi prišli ob krdelo kmetških pristajev in s tem ob koristi njihovih krvavih žuljev. Tu tiči zajec v grmu, kar so že uvideli kmetje v raznih krajih, ki so po-

kazali ob priliki zadnjih občinskih volitev, da se ne sramujejo biti člani »stranke siromakov«. Slovenski kmet, ki imaš križe in težave, sledi njihovem vzgledu!

Naši nasprotniki sicer kaj radi zaničevalno govore o radikalih. Toda v čem obstoja sramota biti pristaš te velike narodne organizacije. Morda v tem, da tvori njeno jedro kmet, morda v tem, da pošilja v parlament svoje kmetijske ljudi, morda celo v tem, da se vedno in povsod upošteva kmetovo mnenje in njegovi dobri nasveti, kakor se upošteva mnenje zastopnikov drugih stanov? Ne, biti narodni radikal ni sramota. Pač pa je za kmeta velikanske važnosti, da sodeluje, kakar gre za vprašanj kmetijskega stanu. Kdo neki pozna bolje trdote in potrebe kmetijskega stanu, nego kmet? In katera stranka mu bo bolj pomagala, nego stranka, brez katere bi bil srbski kmet še vedno suženj in bi Slovenci in Hrvati še vedno dajali svoje žulje za razkošno življenje tujih princev in vojvod.

Trdo je življenje kmeta, pozna ga samo kmet. Njegovi dohodki so krvavo zasluženi

in njegova pravica je, da sam odločuje, o njihovi uporabi. Ni potrebno posebej naglašati, kako je bilo v tem oziru do današnjega dne.

Kmet je dajal, uporabo dajatev pa je prepuštil par mestnim voditeljem. Ko pa je sam kaj potreboval, je moral od Petra do Pavla, dosegel je pa le redkokdaj kaj. Če pa je bilo zanj nekaj storjeno, niso to storili njegovi dosedanji zastopniki, marveč naša stranka, ki pozna njegove potrebe.

Zakaj pa ni storila več? Tako se včasih kdo vpraša. Odgovor ni težak!

Narodna radikalna stranka ni mogla več storiti, ker so jo pri njenem delu ovirali nasprotniki, ki so s tem najsijajnejše dokazali svojo veliko ljubezen do kmeta, ki jo imajo na jeziku samo za časa volitev. Čim močnejša pa bo ta organizacija trpinov, tem več bo lahko dosegla, ker bo lahko svoje nasprotnike prezirala, ne da bi to škodilo splošnosti.

Kmet torej, ki hoče odločiti o svojih krvavih žuljih, naj pristopi k naši stranki in ne bo se kesal akr.

g. Mihajlo Marjanović, župan beogradske mestne občine in dosedanji član glavnega odbora.

Državnim uradnikom.

»Samouprava«, glavno glasilo NRS priobčuje sledeči poziv:

Mnogi naši prijatelji državni uradniki nam poročajo, da bodo podali ostavko na državno službo, ker nōčejo služiti režimu Mehmed Spahe, Korošca in Radića. Ob tej priliki smatramo za potrebno jih obvestiti, da tega nikakor ne storijo in da vsi ostanejo na svojih mestih in da vestno vršijo svoje službene posle. Oni so državni uradniki in ne služabniki kombinacije, ki je slučajno in začasno na državni upravi.

NASA PESEM.

*Za svobodo zlato, mili naš rod,
ki je na zemlji svoji — svoj gospod,
za kralja, domovino eno
vse naše delo bodi posvečeno!*

Radivan.

Pokret Narodne radikalne stranke

Somišljenikom NRS v Ljubljani

Mestni odbor NRS sestoji iz 24 članov, ki so jih določili mestni pododbori, katerih je v Ljubljani 8. Vsak mestni pododbor je zastopan po predsedniku, podpredsedniku in delegatu. Vsi pododbori se shajajo na svoje redne seje vsak teden, enkrat ali pa tudi dvakrat na mesec ter razpravljajo o tekočih organizacijskih zadevah, pretresajo se pa tudi zadeve posameznih članov. Vsak član NRS naj se v morebitnih zadevah obrne v prvi vrsti na svoj pododbor.

Mestni pododbori NRS v Ljubljani so sledeči:

I. za Poljanski okraj:

1. Jakob Babnik, predsednik,
2. Ivan Podržaj, podpredsednik,
3. dr. Miroslav Lukan, delegat;

II. za Št. Jakobsko-dolenjski okraj:

4. Vid Bratovž, predsednik,
5. Ivan Slanovic, podpredsednik,
6. Jožko Dermota, delegat;

III. za Krakovsko-trnovski okraj:

7. Franc Škulj, predsednik,
8. Joso Šušterič, podpredsednik,
9. Prof. Miha Presel, delegat;

IV. za Dvorski okraj:

10. dr. Emil Stare, predsednik,
11. Vladimir Franké, podpredsednik,
12. Ljubo Jurković, delegat;

V. za Kolizejski okraj:

13. Vojteh Vardjan, predsednik,
14. Valentin Sajovic, podpredsednik,
15. dr. Josip Hacin, delegat;

VI. za Kolodvorski okraj:

16. dr. Vlad. Ravnihar, predsednik,
17. Ivan Bonač, podpredsednik,
18. dr. Josip Ažman, delegat;

VII. za Št. Petersko-Vodmatski okraj:

19. Jakob Drol, predsednik,
20. Ludvik Primožič, podpredsednik,
21. Ivo Tejkal, delegat;

VIII. za Šišenski okraj:

22. dr. Niko Županič, predsednik,
23. Ivan Petrič, podpredsednik,
24. Franjo Zemlja, delegat.

Organ NRS je »Radikalni Glasnik«, ki izhaja vsak teden enkrat. Dolžnost vsakega našega člana je, da čita svoje glasilo. V njem najde svoje pravice in dolžnosti, ki mu jih je zvesto izpolnjevati. Spoznal bo brez težave, kje je resnica in pravica, kako naj se politično udejstvuje, da bo koristil sebi in državi. V slučaju kakšne posebne izrednosti se pa lahko član NRS obrača na strankino tajništvo, ki posluje vsak dan razen nedelje in praznikov od 8. do 12. dopoldne in od 15. do 18. ure popoldne, Wolfova ulica 1-I. Naši prijatelji se lahko prijavijo v centralni pisarni NRS.

— **Redna seja mestnega odbora NRS v Ljubljani** je v torek 12. t. m. ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1-I.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 20. uri pri »Lozarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji četrtek v mesecu ob 20. uri.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«.

— **Tajništvo NRS v Trbovljah** posluje vsako soboto od 18. do 20. ure v društveni sobi gostilne Volkar na Vodah. — Kdor ima kako željo, prošnjo ali pritožbo, naj se oglasi v tajništvu. Tukaj se lahko vplača članarina in naročnina na radikalne liste in se sprejemajo priglasitve nanovo vstopivših. — **Opozorjamo vse člane, da točno vplačujejo naročnino za »Radikalni Glasnik«.** Kdor nima položnice, jo dobi v tajništvu, a le v zgoraj navedenem času.

— **Iz mestnega odbora NRS v Beogradu.** Mestni odbor NRS v Beogradu je na seji 31. m. m. sklenil sledeče: 1. Referat člana glavnega odbora za mesto Beograd g. Mih. Marjanovića o delu glavnega odbora in njegove resolucije so bile sprejete enoglasno; 2. enoglasno se je sklenilo, da se skliče shod beogradskih radikalov radi objasnitve politične situacije; 3. strankinim pododborom v Beogradu so enoglasno izdana navodila za nadaljnje delo z ozirom na politično situacijo; 4. za člana glavnega odbora stranke za mesto Beograd je bil per acclamationem izvoljen

Zapiski

Beseda v važnem trenutku.

Demokratski voditelj dr. Vekoslav Kukovec je priobčil v »Nar. Dnevniku« pod tem naslovom članek, ki ga narodni radikalni ne moremo prezreti ne z načelnega stališča in tudi ne zato, ker je bil priobčen v listu, »ki povdarja, da je nevtralen«.

Ne bomo ugibali o razlogih, ki so bili dr. K. merodajni za vsebino njegovega članka. Ako je to storil, kakor pravi sam »iz čistih patriotskih nagibov«, je to pač njegova stvar. Tudi se ne bomo bavili z vsemi njegovimi izvajanjmi. Nas zanima le pasus, ki bi mogel tega ali onega radikala premočiti in tako škodovati disciplini Narodne radikalne stranke.

Dr. K. namreč pravi: »Zelo vprašljivo je, zlasti za mene, ki sem dve desetletji vodil napredno organizacijo ob severni meji današnje države, da bi mogel onim, ki so mi kdaj zaupali, svetovati, da slepo sledijo pozivu Nikole Pašića, da je zdaj najnujnejša stvar rušiti režim.«

Ako je napisal dr. K. to svarilo na svoje demokratske tovariše, je njihova stvar, kako ga bodo upoštevali. Mi se načelno ne vmešavamo v notranje zadeve drugih strank. Toda zdi se, da je hotel dr. K. svariti vse nacionalne in napredne elemente v Sloveniji, zlasti v mariborski oblasti, zato je priložil svoj članek v listu, ki ga berejo tudi naši pristaši in somišljeniki. In to v času, ko je glavni odbor NRS ugotovil enotnost in edinstvo stranke ter izrekel soglasno zaupnico politiki svojega šefa Nikole Pašića!

Za nas radikale je in ostane dr. K. svarilo brezpredmetno. Narodni radikalni, ki zastopamo v vsej državi isto in samo eno politično koncepcijo, ki jo vsebuje naš program, in ki je izražena v vidovdanski ustavi, ne moremo voditi nobene »kompromisne taktike« v poedinih pokrajinah. V tako važnih vprašanjih in trenutkih so za nas merodajni samo sklepi vodstva naše stranke v Beogradu. Zdrav politični instinkt, dolgoletno izkustvo in državniške sposobnosti našega voditelja Nikole Pašića so za nas edini kašipot, ki nas bo gotovo privedel h končnemu smotru.

Prepričani smo, da noben zaveden radikal ne bo sprejel zapeljivih danajskih darov iz demokratskih rok.

Hitra ljubezen

se hitro ohladi! Včasih brez posledic, včasih pa tudi s posledicami. Tudi nima hitra ljubezen mnogo opravka z značajnostjo.

Te besede v album slaviteljem »prvega resnega koraka, ki daje upanje, da gremo boljšim časom nasproti«. — Boljši časi bodo že prišli, ko »najskrenejših Jugoslovenov« v vladi več ne bo!

Nepotrebna ugotovitev.

Glasilo Narodno-socialistične stranke »Nova Pravda« št. 31 od 2. avgusta po nepotrebni ugotovitvi svoje nedvoumno stališče napram Davidovičevi vladi v uvodnem članku, med političnim pregledom in celo med tedenskim novicami... brezdvomno po načelu: Clara pacta, boni amici!

Dopisi

d Fara ob Kulpi. Župnik Škulj iz Dolenjevosti Ribnici, ki je obenem tudi poslanik v Beogradu, nam že pet let obeta železnico, to je podaljšek kočevske proge čez našo Fara na Brod-Moravice ob progi Zagreb-Reka in s tem zvezo z morjem. Že ponovno je obljubil, da čim pride njegova stranka v vlado, da bo proga kmalu tu. Sedaj pa čujemo, da se je SLS v resnici dokopala v vlado in da ima kar štiri ministre. Poleg tega je pa Škuljev prijatelj prof. Sušnik še železniški minister. Sedaj prav nič ne dvomimo, da se bo začelo v najkrajšem izpolnjevati Škuljeve obljube in graditi železnico, posebno ko so načrti že gotovi. Če pa nič ne bo, bomo pa že vedeli ceniti Škulja in njegove obljube, — ker doslej je kobil kroglice na same obljube.

d Oslinca. — Naš gospod fajmošter Jaka Mahné bi bili zopet kmalu znoreli od veselja, ko so zvedeli, da je prišla »njih« stranka v Beogradu na vlado. Sedaj vidite, da Beograd tudi daje in ne samo jemlje, in to še celo komando čez celo državo nam Slovincem. Kar štirje Slovenci so ministri in imajo to vlado popolnoma v rokah. Sedaj pa sigurno dobimo železnico iz Kočevja na Brod, ki nam jo je SLS vedno obljubljala, če ne bomo morali pa misliti, da nas je samo farbala, da je dobila naše kroglice.

d Medvode. (Dvojni samomor.) V soboto je pretresel našo okolico žalosten dogodek, kakršnih nismo navajeni. Nedaleč od železniške postaje so našli med grmovjem dva samomorilca, v katerima so spoznali 24letnega mesarskega pomočnika Franceta Jenka in natakario Frančiško Jagrišnikovo, tudi staro 24 let. Poleg trupel so našli prazne steklenice, v katerih je bil lizol, ki sta ga zavžila nesrečna samomorilca. Našli so tudi pismo sledeče vsebine: Vsem prijateljem in prijateljicam! Umrli sva čista in nedolžna. Ne štejete nama najine smrti v zlo. Fran in Franika. Pokojni Jenko se je izučil mesarske obrti pri tukajšnjemu mesarju Jesihu. Pred štirinajstimi dnevi je končal svojo učno dobo in je postal pomočnik. Ta teden pa ga je gospodar nepričakovano odpustil iz službe, kar je zelo vplivalo na fanta, ki je bil splošno priljubljen. Nesrečna Franika je bila še do pred tremi meseci tudi v službi pri Jesihu kot natakario, kjer se je spoznala s Francetom. Tudi njo je pred tremi meseci mesar Jesih odpustil iz službe ter je bila do zadnjega tedna potem v službi v neki tukajšnji trgovini, kjer pa so jo tudi odpustili. Kakor vse kaže, sta zaljubljenca izvršila samomor iz obupa, ker nista imela nobenih življenjskih sredstev. Žalosten dogodek je razburil vse naše prebivalstvo.

d Iz mariborske okolice nam piše zaveden slovenski kmet med drugim: Ljubljanski »Kmetijski list« je nedavno napadel na svoj hinavski način radikalno stranko, kateri je očital lopovsko, (saj dovolite, da rabim izraz naših kmetijcev), da ni kmečka stranka in da ne skrbi za nas kmete. Radikalne je imenoval — mestne lopove, ki varajo kmeta. Ne bom opisoval radikalne stranke, to veste bolje sami, to pa rečem, da naši kmetijci še dolgo in najbrže nikoli ne bodo storili toliko za kmeta, kakor je storila radikalna stranka. Nisem radikal, vsaj do sedaj še ne, toda sveta jeza me je prišla, ko sem bral samostojne laži »Kmetijskega lista«. Ako bi tako pisali klerikalci, bi jim prav nič ne zameril, tega pa nisem mogel zamolčati. Pri nas je že par kmetov, ki hočejo postati radikalni kmetje, kakor so naši srbski kmečki tovariši. Mislim, da so se naši kmetijci prebitro najedli zelene internacionale in da jih sedaj že trebuh boli. Prihodnjic pa še kaj od nas. — Kmet, ki je bil in ni več žuljav tovariš gladkorokega mestnega oberkmeta.

Odgovori uredništva.

Star demokrat: Prijavite svoj vstop organizaciji NRS v Kranju. — **Črnomelj:** Narodni radikalizem v Beli Krajini napreduje uspešno zlasti med našim zavednim kmečkim ljudstvom. Zasedajte marljivo naš list in podučujte ljudi o pomenu radikalne stranke za slovensko ljudstvo. — **Uradnik:** Berite izjavo na naslov radikalnih uradnikov in bodite prepričani o končni zmagi naše stranke. — **Medvode:** Malodušnost ni izraz krepkega značaja, tem manj, ako ni nobenega pravega povoda. Vztrajajte! — **Profesor:** Glavno glasilo NRS je »Samouprava«, Beograd, Vuka Karadžića 18. Celoletna naročnina znaša 240 Din. Naša revija je »Novi Život«, ki jo urejuje Ljuba Jovanović. Tudi »Vreme« je radikalni dnevnik. Naslov uprave: Kralja Milana 30, trimesečna naročnina 90 Din. — **Celje:** Obrnite se na tajništvo krajevne organizacije NRS v Celju, Kralja Petra cesta 28-I, levo. Tajništvo posluje vsak ponedeljek, sredo in petek od 14. do 15. ure. — **Šmarje:** Dr. Ivan Savojec je odvetnik v Kočevju in predsednik tamošnje srezke organizacije NRS. — **J. goj:** Blagovolite se informirati pri tajništvu okrožnega odbora NRS v Mariboru. Frančiškanska ulica 14.

Iz vsega sveta

Tretja stranka v Zedinjenih državah.

Senator Robert M. La Follette je postal središče ameriške politike. O svojih namerah in o svojih političnih smernicah se je izjavil v obliki pisma na glavnega državnega pravdnika v Wisconsinu. V tem pismu je svaril republikansko in demokratsko stranko pred nadaljevanjem stare politike. Ameriški narod, ki je po pravici razočaran, bo našel pri prihodnjih volitvah sredstva in pota, da pride neodvisno od republikanske in demokratske stranke do oblasti v ljudskem duhu. La Follette je izjavil, da bo vodil napredno skupino v boju proti obema strankama zato, ker nočeta slišati nič o resničnem napredku ameriškega

Kandidat Dawis.

ljudstva. Trideset let se je zamaš trudil, da bi reformiral republikansko stranko. Bojeval se je vedno v stranki, kateri je ostal zvest tudi potem, ko je l. 1912 Theodor Roosevelt ustanovil svojo stranko.

Po njegovem mnenju ne nameravajo komunisti z glasovanjem odpraviti pomanjkljivosti v ameriški državni upravi, temveč bi radi povzročili zmehčanje v naprednem pokretu, da bi tako prej prišli do svojih smotrov, t. j. do diktature proletarijata, ki je v popolnem nasprotju z ameriški ideali in načeli. La Follette je dokazal, da so ameriški komunisti v zvezi z moskovsko internacionalo. Komunisti so smrtni sovražniki napredka in demokratske ideje. Iz te njegove izjave je razvidno, da so vsi očitki o njegovi komunistični politiki neresnični. Ti očitki so se pojavili predvsem zato, ker se La Follette energično zavzema za podražavljenje železnic.

Po zadnjih poročilih se bo La Follette pri predsedniških volitvah uveljavil kot tretji tekmeč. Kandidat demokratske stranke je Dawis, ki si je mnogo prizadeval, da bi La Follette umaknil svojo kandidaturo. Kandidat republikanske stranke pa je Coolidge. Ameriška in svetovna javnost pričakuje z velikim zanimanjem izid volitev.

Poljska mirovna politika.

Poljski zunanji minister je te dni izjavil, da pomeni ogrožanje Poljske obenem ogrožanje evropskega miru. Poljska zasleduje miroljubno politiko, toda Rusije in Nemčije ne vodijo ideali Društva narodov. Samo od Rusije in Nemčije je odvisno miroljubno in prijateljsko razmerje med Poljsko in obema državama.

* **Prenos Jauresovih ostankov.** Francoski parlament je sprejel zakonski načrt za prenos ostankov socialističnega voditelja Jauresa v Pantheon.

* **Mednarodni rudarski kongres** se je otvoril 4. t. m. v Pragi. Francoski rudarji so predlagali enodnevno demonstrativno stavko proti vojniam. Na kongresu so zastopane skoraj vse evropske države in Amerika.

Tedenske vesti

— **Spomenik žrtvam avstrijske grozovitosti.** V Kragujevcu se je ustanovil odbor za postavitev spomenika žrtvam avstrijske okupacije. Čuden slučaj je hotel, da se je ustanovil ta odbor ravno v času, ko je prišel za pravosodnega ministra Hrasnica, glavni sodnik avstrijske justice v Kragujevcu. Kragujevčani so sklenili, da ponudijo pokroviteljstvo Ljubi Davidoviču in da izvolijo za častnega člana tega odbora sedanjega pravosodnega ministra Hrasnico, bivšega avstrijskega vojaškega sodnika, ki je pošiljal Srbe na vešala.

— **Kandidatna lista Narodnega bloka v Mariboru.** Za predstoječe občinske volitve v Mariboru je bila vložena ta-le kandidatna lista združenih slovenskih strank: Kandidati: 1. SLS dr. Jerovšek Anton, ravnatelj, 2. JDS dr. Kukovec, Vekoslav, odvetnik, 3. SLS Lorber Ivan, slikar, 4. NSS Roglič Ivan, trgovec, 5. SLS dr. Leskover Josip, odvetnik, 6. JDS Weigl Vilko, trgovec, 7. Štabei Jože, drž. uradnik, 8. NSS Selinšek Franc, žel., 9. SLS Osvatič Ign., davčn. upr., 10. NRS Pucelj Ljudev., dimnikarski moj., 11. SLS dr. Juvan Alojzij, odvetnik, 12. JDS dr. Lipold Franjo, odv., 13. NSS dr. Jurečko Ivan, zdravnik, 14. SLS Pivec Rupert, vpok., 15. JDS dr. Kac Viktor, zobozdravnik, 16. SLS Zmazek Fran, pošt. kontr., 17. JDS Bureš Fran, urar, 18. NSS Tumpej Rudolf, urad. drž. žel., 19. SLS Nekrep Josip, hiš. pos. in tes. mojster, 20. NRS Majerič Jakob, nadz. drž. žel., 21. SLS Živornik Pavel, ravn., 22. JDS Šostarič Ivan, trgovec, 23. NSS Žnuderl Konrad, gostilničar, 24. Hohnjec Fr., mesar, 25. JDS Kovačič Alojzij, postajenat., 26. SLS Lahovič Miha, pos. in podurad., 27. JDS dr. Stermšek Pavel, prof., 28. NSS Podlesnik Radoslav, sod. urad., 29. SLS Domiter Franjo, nadzorn., 30. NRS Planinšek Fran, mizar, 31. SLS Murko Vid, trgovec, 32. SLS Kekec Luka, paznik, 33. NSS Dekleva Ivan, listonoša, 34. JDS Detela Stanko, ravnatelj, 35. SLS Mačhar, strojev., 36. SKS dr. Paninger Rihard, odv., 37. SLS Lorbek Ivan, sprovodnik, 38. JDS Spes Fr., stavbenik, 39. SLS Polše Ant., delavec, 40. NSS Dobravec Ferdo, fin. uradnik, 41. JDS Deleja Zdravko, poslovodja.

— **Okrožni urad za zavarovanje delavcev** je otvoril na otoku Rabu okrevališče za limfatične bolezni in za rekonvalescenca po težkih boleznih. Bolniki z nalezljivimi boleznimi so izključeni. Sprejemajo se tudi osebe, ki niso člani okrožnega urada. Oskrbnina za privatne osebe znaša dnevno Din 100.—

— **Stanje bolnikov v državnih bolnišnicah v Sloveniji.** Po uradnih podatkih je bilo 19. julija t. l. v državnih bolnišnicah v Sloveniji 1720 bolnikov, in sicer: v splošni bolnici v Ljubljani 380, v bolnici za ženske bolezni v Ljubljani 50, v umobolnici v Ljubljani 241, v umobolnici na Studencu 308, v hiralnici v Vojniku 150, v hiralnici v Ptujju 115, v javni bolnici v Celju 156, v Mariboru 131, v Brežicah 59, v Slovenjgradcu 33, v Ptujju 28 in v Murski Soboti 59.

— **Železniška nesreča pri Čušperku.** 31. julija je skočil pri tovornem vlaku 4561 med postajo Čušperk in postajico Predole v km 8.44 četrti voz za strojem iz tira, ker se je od kolesa odkrnil del obroča. Ta voz je potegnil še 7 voz čez pobočje nasipa, vsled česar je bila proga prekinjena. Tekom noči se je popravil razdrti tir tako, da je bil že prihodnji dan redni promet zopet omogočen. Nezgoda je zahtevala tudi človeško žrtev v osebi sprovodnika Repanška, ki je oblašal mrtev. Komisija je ugotovila, da je bila proga v redu, dobro vzdrževana in pragi dobri. Vzrok je iskati v hibi materiala pri obroču kolesa iztirjenega voza.

— **Strašna nesreča v rudniku.** V soboto 2. t. m. se je vtrgal nad St. Janžem oblak. Silni nalivi so uničili električno centralo v Krmelju. Voda je pričela polniti rudniške rove. Andrejev rov je bil kmalu napolnjen z vodo. V tem rovu je bilo okoli 20 rudarjev. Delavci, ki so bili blizu izhoda, so pravočasno opazili nesrečo in se rešili, dočim so ostali postali žrtev neurja. Devet delavcev je našlo smrt, in sicer Martin Kanc, Franc Keše, Ferdo Kavšek, Jernej Rugelj, Martin Kos, Martin Stovin, Franc Umek, Martin Dolinšek in Edvard Ojstruh. Težko poškodovan je rudar Franc Pristov. Par rudarjev je lahko poškodovanih. Na kraj nesreče se je takoj odpravila rešilna ekspedicija.

— **Postanek brzih vlakov v Rimskih toplicah.** V dobi od 3. avgusta do vključno 15. septembra t. l. bosta dnevna zagrebška brza vlaka imela postanek v Rimskih toplicah in Laškem.

— **Otvoritev novih telefonskih govornic.** Pri pošti v Mojstrani in v Dobrni pri Celju je bila otvorena javna telefonska govornica.

— **Poština in brzofavna šofa** v Beogradu se otvori 1. decembra. Sprejetih bo 120 gojencev.

— **Razpis službe.** Ministrstvo za socialno politiko, oddelek za zaščito delavcev, razpisuje mesto pomočnika inspektorja dela v Mariboru. Pogoj za sprejem je dovršena tehniška fakulteta in

triletna praksa v privatnih ali državnih podjetjih. Prošnje je vlagati pri osrednji inspekciji rada v Beogradu do 20. t. m.

— **Krojaški prikojevalni tečaj v Celju.** Za krojaški prikojevalni tečaj je prijavljenih več krojaških pomočnikov, vendar pa še njih število ne zadostuje za otvoritev tečaja. Tečaj bi se vršil v Celju pod vodstvom od države nameščenega potovalnega učitelja. Ker je pouk brezplačen, bi stroški bili primeroma malenkostni. Udeležijo se lahko mojstri in pomočniki. Prijave sprejema do 10. avgusta Urad za pospeševanje obrti v Celju, Vrvarška ulica 1, kjer se dobijo tudi podrobne informacije.

Gospodarstvo

g **Na državni kmetijski šoli na Grmu** (v Novem mestu) se prične šolsko leto v priletku novembra t. l. Šola ima dva oddelka: Celoletna šola je namenjena v prvi vrsti za učence iz vinorodnih krajev, zimska šola pa za učence iz nevinorodnih krajev. Letna šola se prične začetkom novembra in traja do 31. oktobra prih. leta z enomesečnimi počitnicami v avgustu. Zimska šola pa traja dve zimi po pet mesecev (od začetka novembra do konca aprila prih. leta). Učenci imajo na zavodu vso oskrbo: stanovanje, hrano in pranje perila. Preskrbnina se plačuje polletno naprej in znaša mesečno od 75 do največ 120 Din, o čemur bo še odločilo kmetijsko ministrstvo. Na zavodu je tudi gotovo število brezplačnih in polplačujočih mest, ki se oddajajo le revnejšim kmetijskim sinovom, kateri izpričajo svoje ubožstvo s premoženjskim izkazom, ozir. z ubožnim izpričevalom. Prošilci za brezplačna in polplačujoča mesta se morajo zavezati, da ostanejo po končanem šolanju na domačem posestvu. Namen šole je sploh, da vzgaja dobre kmetijske gospodarje, zato imajo kmetijski sinovi, bodoči gospodarji, prednost pred drugimi prošilci. Sprejemni pogoji so: 1. starost ne manj kot 16 let in ne več kot 22 let, 2. moralna neoporečnost, 3. telesno in duševno zdravje, 4. z dobrim uspehom dovršena osnovna šola. Prošnje za sprejem morajo biti pisane lastnoročno, na celo polno in kolekovane s kolekom za 5 Din in s kolekom za 20 Din za rešitev. Prošnje se priložiti: 1. rojstni list, 2. domovnico, 3. zdravniško izpričevalo, 4. zadnje šolsko izpričevalo, 5. npravnstveno izpričevalo, 6. izjavo starišev, ozir. varuha, s katero se ti zavežejo, plačevati stroške šolanja. Kdor prošil za polprosto ali brezplačno mesto, mora priložiti še: 1. obvezno izjavo starišev ali varuha, da bo njih sin ali varovanec po končanem šolanju ostal na domačem posestvu, v nasprotnem slučaju pa, da povrnejo zavodu stroške šolanja, 2. ubožno izpričevalo, potrjeno od občinskega, župnega in davčnega urada. Priloge, ki so izpričevala ali uradna potrdila (pod števil. 2., 4. in 5., je treba kolekovati s kolekom za 20 Din, ostale priloge pa z 2 Din. Prošnje, pravilno kolekovane in opremljene s predpisanimi, kolekovanimi prilogami, se vlagajo do 15. septembra t. l. pri Direkciji državne kmetijske šole na Grmu, p. Novomestu. Blizja pojasnila v vseh zadevah daje Direkcija šole.

g **Na državni vinarski in sadjarski šoli v Mariboru** prične novo šolsko leto dne 15. septembra 1924 (ponedeljek). Šola je dvoletna. Ž njo je v zvezi internat za golence. Sprejme se tudi nekaj eksternistov (izven zavoda stanujočih učencev). — Oskrbnina za redne (privatne) učence v zavodu znaša do preklica mesečno samo 75 dinarjev, kakor sedaj po srbskih kmetijskih šolah, dokler ministrstvo za kmetijstvo ne ukrene drugače; sinovi ubožnih kmetovalcev so pa tudi te oproščeni v celoti ali do polovice ter se imenujejo potem državni učenci (stipendisti). Prošnje za sprejem je pošiljati direkclji državne vinarske in sadjarske šole v Mariboru do 20. avgusta 1924. Kako se prošnja napravi, odnosno opremi in vsi drugi splošni ter podrobni pogoji za sprejem učencev so točno razvidni iz tiskanega prospekta (uredbe s programom), koja tiskovina se pošlje vsakemu zanimancu proti plačilu 5 dinarjev v gotovini; nje takojšnja nabava se nujno priporoča.

g **Spekulativna kampanja proti velesesjmu.** — Kljub temu, da je Ljubljana najbolj konzervativna pri sprejemanju tujih trgovcev in posredovalcev v svojo sredo, se je vendar vselilo že večje število raznih inozemskih posredovalcev in spekulantov, katerim je ljubo kaliti čisto vodo. So to več ali manj razni nejavljeni in neregistrirani »zastopniki« inozemskih tovarov, katere po navadi niti ne vedo, da eksistirajo za nje ti »dobrotniki«. Velikokrat jim nasadejo razni neprevidni kupci, zlasti obrtniki, ki kupujejo stroje; vse to pa je v največjo kvar dobremu glasu slovenske realne industrije in trgovine. Ti temni elementi so skušali vtihotapiti se tudi na velesesjmu, da tu ribarijo pod raznimi sijajnimi naslovi v kalnem, vendar pa jih je sejmska uprava kmalu pregledala in odpravila. Nepridipravi, katere je treba iz Slovenije izčistiti, razširjajo pa sedaj razne tendenciozne vesti o ve-

lesesjmu, da se ta ne vrši, da je vse blago na velesesjmu dražje kot drugod in drugo in skušajo izrabljati lahkovernost poslušalcev v svoje svrhe. Velesesjmu, kateri je znan po realnosti razstavljalcev in uživa že največji ugled in sloves v tu in inozemstvu ti temni elementi ne morejo škodovati, vendar pa zahteva ugled našega industrijalca, trgovca in obrtnika, da se jih iztrebi, da ne diskreditirajo v naprej tukajšnjih pridobitnih krogov, ne velesesjma. Uprava velesesjma je storila že svojo nalogo, da jih ni sprejela kot razstavljalce in pokazala vrata, dvignite se tudi drugi in jih iztrebite.

g **Razstava konj na Ljubljanskem velesesjmu** se vrši 24. avgusta. Razstava goveje živine se je morala za letos opustiti. Priglasil za razstavo konj se sprejemajo do 15. t. m.

g **Industrijsko-obrtna razstava v Mariboru** od 15. do 28. avgusta se vrši v poslopju dekliske šole, Cankarjeva ulica, na dvorišču iste in na vrtu dnevnega zavetišča. Pisarna razstave je na razstavnem prostoru Cankarjeva ulica, kjer dobe zainteresirani vse potrebne informacije.

g **Poljedelska razstava** se vrši od 17. do 20. oktobra t. l. v Prijedoru v Bosni.

g **Uradni kurz tujih valut za mesec avgust:** napoleon 304 Din, turška lira v zlatu 343 Din, angleški funt 364 Din, dolar 83 Din, 100 francoskih frankov 426 Din, 100 švicarskih frankov 1520 Din, 100 grških drahem 150 Din, 100 italijanskih lir 359 Din, 100 češkoslovaških kron 246 Din, 100 madžarskih kron 0.107 Din, 100 romunskih lejev 37 Din, 100 bolgarskih levov 61 Din, 100 španskih pezeta 1107 Din, 100 holandskih goldinarjev 3164

Din, 100 danskih kron 1340 Din, 100 avstrijskih kron 0.1175 Din, milijon poljskih mark 9 Din, 100 belgijskih frankov 380 Din.

g **Strokovno šolo za lesno stroko** nameravajo ustanoviti v Tesliću v Bosni.

g **Cene živin** (v Ljubljani za kg žive teže): voli debeli Din 13—14, voli rejeni 12.25—13, voli za vprego 12—14, bikli rejeni težki 13—14, bikli lažji rejeni 12—13, krave rejene 10.50—11.50, krave klobasarice 7.50—8.50, teleta živa težja debela 18—18.50, prašiči domači debeli 17.75—18.75, peršutarji 16—17, prašiči zaklani po kakovosti 24 do 25.50.

g **Konjereja v naši državi.** Po podatkih poljedelskega ministrstva je bilo lani v severni Srbiji 75.235, v južni Srbiji 134, na Hrvaškem in v Slavoniji 337.657, v Vojvodini 280.220, v Sloveniji 49.748, v Dalmaciji 23.883, v Črni gori pa 9916 konj.

g **Ameriška mast** je vedno dražja. Cena 2. t. m. je bila za kg Din 31.94.

g **Jajca.** Cene med Din 1.50—1.60 za komad. Ponudba je manjša.

g **Letošnjega krompirja** bo v Sloveniji za 1200 vagonov več nego lani.

Konzulati v Ljubljani:

Češkoslovaška: Breg 8-I.

Francija: Ljubljanska kreditna banka.

Italija: Zrinjskega cesta 3-I.

Belgija: Urad Ljubljanskega velesesjma.

Avstrija: Turjaški trg 4-II.

Portugalska: Dunajska cesta 33.

Koroške pravljice

Škratelj

Škratelj prebiva v Ljubelju nad Borovljami. Je maj možiček z lepo rdečo kapo. Večkrat so ga videli pastirji, kako se je »hujčal« v vejah velikih dreves. Škratelj ima dosti zlata in srebra. Revne pastirje je že večkrat obdaroval z denarjem, rudarjem je pokazal nove rudnike, hudobne ljudi pa je že često občutno kaznoval.

V Selah nad Borovljami so nekoč pastirji priklicali škratlna. Prijahal je z vrečo denarja. Vsedel se je na vrečo, ki jo je položil na vežni prag pastirske kočice. Pastirji so bili v hudi stiski. Škratelj se ni dal spraviti naprej, ampak je čakal na pastirje. Mimoidoči so poklicali prošta. Ta je rekel škratu: »Vsaj toliko nam povej, kako te spravimo naprej.« »Tam gori na nemški strani (med Osojskim jezerom in Št. Vidom) živi mlad kaplan, ki me spravi naprej,« je odgovoril škratelj. Našli so tega kaplana, ki je prepodil hudobca. Predno je ta odšel, je še očital kaplanu, da si je nekoč izposodil metlo, da bi pomedel svojo sobo, in je ni postavil nazaj na pravo mesto.

Selanom je škratelj pravi hudič v vidni podobi. Nekoč je neka ženska nesla jagode na prodaj, a jih ni mogla prodati. To jo je tako užalilo, da se je na poti domov hotela obesiti. Že si je spletala zanjko iz divjega srebotja, ko se ji je prikazal mal možiček škratelj in ji prigovarjal: »Le stori to, le stori to.« Ženska pa se je ustrašila in je vrgla trto proč. Škratelj pa se je spremenil v velikana in jo je hotel požreti. Žena se je pokrižala in škratelj je izginil.

Divji ali gozdni mož

Še danes strašijo poredne in neubogljive otroke z gozdnim ali divjim možem. Pred davnim časom je živel v Rožu gozdni mož, ki so ga tu in tam videli in se ga povsod bali. Bil je po vsem telesu močno poraščen in je imel dolge nohte. — Nekoč je prišel k nekemu ogljarju in dali so mu jesti. Zdaj je prišel vsak dan, a ogljar si ni upal, da bi mu bil kratko malo odrekel jed. Vsakokrat je divji mož dobil svoj delež na široko dlan. Da bi se ga znebil, mu je ogljar nekoč dal na roko kepo ravnokar kuhanih, vrelih jegličev (kaše), da si je gozdni mož oparil roko. Zar-

jul je od bolečine in zbežal iz kočice. Od tistega časa ga niso več videli v onih krajih.

V Selah je klical divji mož iz daljave: »Lena, daj mi grumpe (ocvirki)!« In prišel je in pojedel vse, kar mu je dala kmetica. Nekoč so naščuvali hudega psa nanj in divji mož je zbežal pred njim. Zdaj je klical samo iz daljave: Lena, daj mi grumpe, a blizu ni upal priti. Ko mu je kmetica rekla, naj sam pride po grumpe, je odgovoril: »Pridem, pa le, če nimaš več one hude mačke.« — V Selah pripovedujejo zgodbe o divjem možu otrokom, da rajše ostanejo doma.

Neki kmet je zgodaj zjutraj šel kositi hejdo (ajdo). Žena mu je prinesla »kosivco« (zajutrek) na njivo. Ko je kmet jedel, je prišel gozdni mož in kmeta željno opazoval preko plota. Kmet je prepustil ostanke zajutreka lačnemu možu. V zahvalo je gozdni mož blagoslovil kmetovo polje, da je hejda tako obrodila, da so jo komaj spravili domov. In če se je pripravljalo k hudi uri, je divji mož klical iz svojega skalnatega bivališča: »Kmet, koleša pod streho!« Tako je kmet vedno lahko še o pravem času zvozil žetev pod streho.

V srednjem Rožu pripovedujejo o gozdnem možu, ki je prišel vsak večer k nekemu kmetu v krušno peč spat. Kmetica mu je vsak večer postavila skledo mleka v peč. Nekoč mleku prilili žganja. Tudi zdaj je divji mož vse izpil, a se tako upijanil, da ni mogel na prej. Ostal je v hiši in domači so ga o marsičem vpraševali. Gozdni mož jim je na vse točno odgovarjal, ko pa je odhajal, je rekel: »Mnogokaj ste me spraševali, kar ni bilo potrebno, tega pa ne, kar je bilo potrebno, namreč zakaj je križ v orehu.« Od tedaj ni več prišel v hišo.

Ponoči je divji mož lovil s svojimi psi. Pogosto so ga slišali, ko je priganjal pse: »Ho hop, ho hop.« Pri tem je pokal s svojim velikim bičem. Nekoč ga je nekdo oponašal, ko je gonil svoje pse. Divji mož se je silno razsrdil, a zasmehovalec mu je še pravčasno ubežal v hišo. Gozdni mož pa sme človeka zasledovati samo do hiše, dalje nima več moči.

Nekoč ga je na lovu srečal neki kmet in se mu ni izognil na pravo stran. Divji mož mu je zasadił sekuro v hrbet, ki mu je nihče ni mogel izdreti. Kmet je šel k proštu v Pod-

krnos vprašat za svet in prošt mu pravi, naj čez eno leto zopet gre na isto mesto. Kmet stori tako. In res je zopet prišel divji mož s svojimi psi in vzela svojo sekuro s seboj, rekoč: »Ah, tukaj je štor, kamor sem zasadil svojo sekuro.«

Povodni in gozdni mož

V Velikovški okolici se pripoveduje tale pripovedka: V gostem lesu v bližini nekega ribnika je nekoč srečal gozdni mož povodnega moža. Govorila sta o svoji moči in povodni mož je rekel: »Midva sva sicer zelo močna, toda jaz poznam nekoga, ki je še mnogo močnejši!« »Ha,« je rekel gozdni mož, »tega ne verjamem; vsaj jaz se nikogar ne bojim.« Povodni mož pa je rekel: »Človek je močnejši kot ti; poskusi se ž njim, pa boš spodaj.« Gozdni mož pa je oporekal. Tedaj sta se zgovorila, da se bodeta skrila blizu pota in čakala, da mimo pride človek. In res, nista dolgo čakala, ko prijezdi mimo skozi gozd eden izmed dragoncev (konjenikov), ki so imeli v bližnjih Trušnjah vojašnico.

Naenkrat je skočil gozdni mož iz svojega skrivališča, je zagrabil vojaka za nogo in ga poskušal potegniti na tla. Vojak pa je zgrabil svojo pištolo in je ustrelil nasprotniku v obraz. Nato je pograbil sabljo in ž njo tako dolgo bil po gozdnem možu, da se je le-ta spustil v beg.

Hudo zdelan je pribežal k svojemu povodnemu tovarišu in rekel: »Nisem mislil, da je človek tako strašen. Najprej mi je pljunil v obraz, potem pa je stegnil svoj dolgi jezik in me ž njim tako obdeloval, da sem se komaj mogel rešiti. Poglej me! Meso mi v koscih visi od telesa.« »Ali zdaj verjameš, da je človek močnejši, nego midva oba?« je dejal nato povodni mož. Gozdni mož mu ni več oporekal.

V bližini ljubkega Klopinskega jezera se pripoveduje tale pripovedka:

Živel je drvar, ki je bil z gozdnim možem v prijateljskih zvezah. Divji mož mu je večkrat prinesel toplega mleka in mu rekel: »Pričakujem od tebe, da mi boš tudi ti pomagal, kadar te bom potreboval.« Drvar mu je obljubil pomoč.

Nekoč prihitel divji mož na vso sapo k drvarju in mu reče: »Pojdi hitro z menoj k jezeru!« Drvar pusti vse in gre. Prideta do jezera in gozdni mož reče drvodelu: »Čuj me! Povodni mož mi je ukradel ženo. Zdaj grem po njo. Boj bo hud. Če boš čul, da bom

zarjul, vedi, da mi gre slabo, hitro dvakrat zažvižgaj, da mi pride brat na pomoč.« Je rekel in se potopil v jezero.

Kmalu je začela voda valoviti in se peniti in ne dolgo in drvar je slišal, da je divji mož v globini jezera strašno zarjul. Takoj je dvakrat zažvižgal in v trenutku je bil na mestu drugi divji mož, še mnogo strašnejši nego prvi. Besen je skočil v jezero, še hujše je zavalovilo jezero in kmalu je bila voda krvavordeča. Slednjič je bil boj končan, z združenimi močmi sta brata zmagala, z oropano ženo sta se povrnila zopet na površje. — V Rožu pripovedujejo o gozdnem možu: Uboga deklica je šla sredi zime v gozd po jagode za svojo bolno mater. V gozdu sreča neznanega jezdeca z rogom ob strani. Jezdec vpraša deklico, kaj išče. Deklica pove. Neznanec zatrobi v rog: sneg se razprši na vse strani, in zemlja ozeleni. Zatrobi drugič: jagode začnejo cveteti. Zatrobi tretjič: jagode so zrele. Deklica jih natrga in se hoče zahvaliti dobrotniku, ta pa je izginil in vsenaokrog zopet sneg pokriva zemljo.

Za zabavo

Nedeljski lovec.

Lovec v mesnici: Rad bi kupil zajca.
Mesar: Zajcev nimam, pač pa vam lahko prodam gos.
Lovec: Neumnost! Ali naj rečem, da sem gos ustrelil?

Nopravi vzrok za ločitev.

Sodnik: Zakaj se hočete ločiti od svoje žene?
Tožnik: Ker me vsak dan zmerja in ker mi meče v glavo vsemogoče posode.
Sodnik: To ni nikak vzrok za ločitev. To dela tudi moja žena.

Čudno sorodstvo.

Čujte: S 30timi leti sem se oženil z vdovo 40tih let, ki je imela hčer 18 let staro.
Moj oče, mož 50. let, me je obiskal, se zaljubil v mojo novo hčerko in jo poročil.
S tem je postal moj oče moj zet in moja hči je postala moja mati, ker je bila žena mojega očeta.

Čez leto dni je moja žena rodila sina, ki je svak mojega očeta in je obenem moj stric, ker je brat žene mojega očeta, a moj sin je tudi vnuk mojega očeta, ker je sin njegovega sina.
Istočasno je rodila žena mojega očeta tudi sina. Ta sin je sedaj moj brat in moj vnuk obenem, ker je sin mojega očeta in obenem sin moje hčere.

Moja žena je moja stara mati, ker je mati žene mojega očeta. In zato sem jaz sin njene hčere. In ker sem obenem mož svoje žene, sem stari oče samega sebe.
Pomislite, če ni res tako.

Vojni dobičkar.

V električni cestni železnici: »Prosim vas vendar, da bi stopili naprej. Morda mislite, da je cestna železnica samo vaša?« — Vojni dobičkar: »Ne še, ne!«

Zlobno.

»Ni nobenega upanja več?« je žalostno vprašal nečak. »Nobenega!« je odvrnil zdravnik. »Vaš gospod stric v kratkem popolnoma okreval!«

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika.«

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna.«

REMINGTON

Mod.
12.

Brezslušni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, LJUBLJANA
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

Originalne (prave)
potrebščine (fixat,
preservat itd.) za

„Opalograph“

kakor tudi kompletne aparate dobite

samo

pri Lud. Baraga, Ljubljana,
Selenburgova ulica 6/1.

Ruski tisk
*
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
K P Ž K O

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otročje, velika zaloga not, lastnih izdaj. — Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiko za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošiljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! ∴ Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

Širite „Radikalski Glasnik“

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

ima jo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinci podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji.
Cenik zastoj. Trgovci engros cene.